

V. CERCETAREA COMPLEXĂ A ZONEI BICAZ

În colaborare cu Departamentul energiei electrice, Academia R.P.R. a continuat cercetările complexe în zona viitorului lac de acumulare al Hidrocentralei de la Bicaz. Indicăm mai jos numai punctele în care s-au făcut lucrări arheologice.

63. *Ceahlău* (r. Ceahlău, reg. Bacău). Șantierul paleolitic a executat săpături întinse pe terasele Bofu, Cetățica, Cremenish, Bistricioara și într-o așezare de înălțime la circa 1 300 m, la punctul numit «La Scaune», descoperind bogate urme de locuire de la începutul paleoliticului inferior până la neoliticul timpuriu, aparținând szeletianului, aurignacianului, gravettianului, swiderianului și neoliticului. (Colectiv Institutul de arheologie, Muzeul de antichități din Iași și alte muzee regionale).

64. *Ceahlău-Schit* (r. Ceahlău, reg. Bacău). La Palatul Cnejilor, s-au continuat săpăturile în incinta și interiorul palatului stabilindu-se etapele construcțiilor și reparațiilor începând din prima jumătate a secolului al XVII-lea (1639) până în vremurile noastre. S-au descoperit și două cuptoare de ars oale datând din secolul al XVII-lea, foarte bogate în material ceramic.

La biserica veche Schișor, s-au continuat săpăturile în jurul bisericii, descoperindu-se dovezi de locuire din sec. XVII, deshumându-se și schelete necesare studiilor antropologice. (Muzeul de antichități Iași).

65. *Hangu* (r. Ceahlău). — La punctul «Chirițeni» s-au continuat săpăturile în așezarea neolitică de tip Cucuteni, de pe terasa Chirițeni, dezvelindu-se încă două locuințe și stabilindu-se întinderea așezării. (Muzeul de antichități Iași).

66. *Grozăvești* (r. Ceahlău). S-au executat săpături în vechea siliște a fostului sat Grozăvești, descoperindu-se dovezi de locuire aparținând sec. XVI—XVII.

67. *Secu* (r. Ceahlău). La punctul Casiana, sondajele au dat la iveală ceramică prefeudală aparținând sec. IV—XII și resturi din sec. al XIX-lea.

VI. SĂPĂTURI PRELIMINARE ÎN VEDEREA RESTAURĂRII UNOR MĂNĂSTIRI

În colaborare cu Departamentul Cultelor s-au executat sondaje la următoarele mănăstiri:

68. Brîncoveni (r. Slatina, reg. Pitești).

69. Gura Motrului (r. Filiași, reg. Craiova).

70. Mănăstirea Neamțului (com. Vinători, r. Tirgu-Neamț, reg. Bacău).

71. Slatina (com. Drăceni, r. Fălticeni, reg. Suceava).

D. Popescu

DESCOPERIRI RECENTE DE MONEDE ANTICE PE TERITORIUL REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

Descoperirile de monede antice și feudale timpurii, fie sub formă de tezaure, fie izolate, ce s-au făcut și continuă să se facă pe teritoriul țării noastre, au fost folosite din plin în ultimii ani pentru lămurirea unor probleme de istorie referitoare la regiunea noastră. În vederea atingerii acestui obiectiv, discuțiile de ordin teoretic purtate în revistele românești în anii din urmă au arătat că este necesar ca fiecare descoperire monetară să fie cercetată în mod amănunțit, la fața locului, începând cu mediul arheologic în care s-a făcut descoperirea. A mai reieșit apoi că trebuie să examinăm

descoperirea în complexitatea ei, cu eventuale alte obiecte de podoabă sau de altă natură, inclusiv vasul în care s-au aflat, iar împrăștierea de obiecte și monede trebuie și ele urmărite și semnalate. Cunoscînd și consemnînd toate aceste date, se poate trece apoi la studierea descoperirii monetare propriu-zise. În felul acesta, tezaurul monetar nu numai că nu este rupt de mediul arheologic din care face parte și care reprezintă un nivel de viață, ci este *integrat* în acest mediu. Studiul unui tezaur conceput în felul acesta ne dă posibilitatea unei interpretări multilaterale și cu folos pentru concluziile de natură istorică pe care acest material le îngăduie.

Punerea în practică a concepției dezvoltate mai sus este condiționată, după cum am văzut, de cercetări pe teren, la locul descoperirii, la o dată cît mai apropiată de aceea a descoperirii sau, în orice caz, îndată ce știrea ce ne informează despre o astfel de aflare a ajuns pînă la noi. Cercetările pe teren sînt condiționate la rîndul lor de existența posibilităților materiale care să îngăduie o deplasare rapidă pe teren ori de cîte ori se fac astfel de descoperiri. Dacă în trecut astfel de cercetări se făceau rareori și cu greu, din lipsă de fonduri, azi asemenea probleme nu mai există, cercetătorilor punîndu-li-se la dispoziție de către Institutul de arheologie mijloacele materiale care îngăduie să se întreprindă ample și urgente cercetări și anchete la fața locului, ori de cîte ori se fac astfel de descoperiri pe teritoriul patriei noastre.

Aceasta este concepția ce stă la baza cercetării și publicării tezaurilor monetare descoperite pe teritoriul țării noastre. Este evident însă că un asemenea plan de cercetare și editare a descoperirilor monetare pretinde un efort mai susținut și care se eșalonează, mai ales în ceea ce privește publicarea lui, într-un timp mai îndelungat.

Plecînd pe de o parte de la aceste constatări, care reprezintă o stare de fapt în disciplina numismatică de la noi, iar pe de altă parte ținînd seama de importanța ce se acordă descoperirilor monetare de către arheologi și istorici în urmărirea unor probleme, spre a le veni în ajutor, ne-am hotărît să publicăm datele esențiale în legătură cu unele descoperiri monetare recente. În general, noi ne-am limitat în expunerea de față la înregistrarea descoperirilor efectuate în anii 1956 și 1957, în măsura în care ele ne-au fost cunoscute sau ne-au fost comunicate de diferite instituții și persoane. Au rămas neînregistrate unele tezaure despre care știm că s-au descoperit în acest interval, dar referitor la care n-am reușit să primim încă informațiile respective. Aceste descoperiri, ca de exemplu tezaurul de monede romane de la Gherla sau descoperirea monetară de la Bicaz, vor fi integrate într-o prezentare viitoare.

Deși ne-am propus ca cronica noastră să cuprindă un răstimp destul de restrîns, totuși în expunerea noastră au fost înregistrate și unele descoperiri mai vechi, dar care au fost semnalate abia în cursul acestor ultimi ani. Acesta este motivul pentru care, alături de aflările de monede din anii 1956 și 1957, figurează și unele descoperiri ieșite la iveală cu ani în urmă.

Din materialul descoperit și cunoscut de noi am ales în primul rînd tezaurele monetare și numai rareori am menționat și descoperirile izolate de monede. În general această categorie de material n-a fost menționată decît în rare cazuri, ea urmînd să-și găsească locul într-o altă publicație.

În ducerea la îndeplinire a acestei sarcini ce ne-am luat-o, de a nota un material ce încă nici n-a putut fi studiat complet, iar publicarea lui rămîne să se facă în viitor, am întîlnit bunăvoința și înțelegerea unor instituții¹ și sprijinul binevoitor al unor

¹ Ținem să exprimăm în mod special viile noastre mulțumiri academicianului Constantin Moisil, care ne-a îngăduit să folosim toate datele aflătoare la Cabinetul numismatic al Academiei R.P.R. în legătură cu descoperirile monetare.

colegi. Ori de câte ori am primit acest ajutor am menționat în note instituția sau persoana care ne-a pus la dispoziție informația.

Pentru o mai ușoară și rapidă informare a cititorului, descoperirile monetare au fost grupate pe următoarele categorii: macedonene, dace, grecești diferite, romane din timpul republicii, romane din timpul imperiului și bizantine.

I. MONEDE MACEDONENE

1. *Dăeni (r. Hirșova, reg. Constanța)*. În cursul anului 1957 a intrat în colecțiile Institutului de arheologie al Academiei R.P.R. o bună parte dintr-un important tezaur de stateri de aur recent descoperit în comuna Dăeni, situată puțin mai la nord de marele vad de trecere al Dunării de la Hirșova, vechiul Carsium. Din monedele recuperate, 38 stateri și o jumătate poartă pe rv. numele lui Alexandru cel Mare, iar alți 36 pe cel al lui Lysimach, regele Thraciei. Mare parte din aceste monede de aur au fost bătute în monetăriile orașelor de pe țărmul de vest al Pontului Euxin. Studiul detaliat al acestei importante descoperiri este în pregătire.

2. *Costești (r. Buzău, reg. Ploești)*. În Muzeul raional din orașul Buzău a ajuns o tetradrahmă de la Alexandru cel Mare, bătută în orașul Heracleia Sintica¹.

II. MONEDE DACE

3. *Crevedia (r. Răcari, reg. București)*. Pe teritoriul acestei comune, la marginea lacului Bufta, pe moșia gospodăriei agricole de stat din localitate, s-a descoperit pe la începutul anului 1956 un tezaur de monede dace. Monedele descoperite în număr de peste 200 sînt de tipul V Moșil (BSNR, XV, 1920, p. 70—71) sau K. Pink (*Die Münzprägung der Ostkelten* . . ., Budapest-Leipzig, 1939, p. 77—78 și pl. XVI/305). Greutatea unei piese este de circa 7 g, cu mici variații în plus sau în minus. Cea mai mare parte a monedelor din această descoperire (200 piese) a ajuns la Cabinetul numismatic al Academiei R.P.R. (Inv. nr. 1176) și o mică parte la Institutul de arheologie².

4. *Călimănești (r. Rimnicu-Vilcea, reg. Pitești)*. Pe teritoriul stațiunii climaterice Călimănești s-a descoperit în cursul anului 1955 un tezaur de monede dace. Din această descoperire, 11 piese au ajuns la Muzeul raional din Rimnicu-Vilcea, iar restul de 190 bucăți la Cabinetul numismatic al Academiei R.P.R. Parte din ele sînt de tipul K. Pink, *Die Münzprägung der Ostkelten*, pl. XVI, 296. Greutatea unei piese este de circa 13 g³.

5. *Cîmpulung (r. Muscel, reg. Pitești)*. În colecțiile Cabinetului numismatic al Academiei R.P.R. au intrat prin cumpărare un număr de monede dace de tip muntean, avînd ca indicație a locului de descoperire împrejurimile orașului Cîmpulung (tip V Moșil, cfr. BSNR, XV, 1920, 70—71). Inv. nr. 1263. Nu s-au făcut cercetări la fața locului.

6. *Lipia (r. Buzău, reg. Ploești)*. Pe teritoriul comunei s-a descoperit o monedă dacică mult stilizată, ce imită originalul macedonean. Este de tipul V Moșil (BSNR, XV, 1920, p. 70—71) și Pink (*Die Münzprägung der Ostkelten*, pl. XVI/306)⁴.

¹ C. Preda, *Descoperiri monetare în raionul Buzău*, SCN, II, 1958, p. 484.

² Idem, *Alte descoperiri monetare*, SCN, II, 1958, p. 486.

³ *Ibidem*, p. 485—486.

⁴ Idem, *Descoperiri monetare în raionul Buzău*, loc. cit., p. 484.

7. *Simileasca* (r. Buzău). O imitație locală după tetradrahmele lui Filip al II-lea, dar foarte apropiată de original, a fost descoperită acum vreo 20 de ani pe terenul din apropierea școlii din localitate. Greutatea 13,19 g. Păstrată în muzeul din orașul Buzău ¹.

III. TEZAURE DE MONEDE GRECEȘTI DIFERITE

a) *Dyrrachium* și *Apollonia*

8. *Viișoara* (r. Trotuș, reg. Bacău). Pe teritoriul acestui sat s-a descoperit în primăvara anului 1957 un tezaur format din peste 800 monede antice. S-a putut preciza că este vorba de 800 drahme emise de orașul Dyrrachium și una de Apollonia, ambele de pe coasta illyrică a Mării Adriatice, precum și de cinci tetradrahme thasiene, parte originale, parte imitații. Din această descoperire, 100 drahme emise de orașul Dyrrachium au ajuns în colecțiile Institutului de arheologie, iar restul de peste 700 în colecțiile Muzeului de arheologie din Piatra Neamț ².

9. *Grozești* (r. Tg. Ocna, reg. Bacău). Pe teritoriul comunei Grozești din apropierea pasului Oituz, s-a descoperit după cel de-al doilea război mondial un tezaur de monede antice. Din această descoperire au putut fi examinate 180 drahme, toate emise de orașul Dyrrachium. Parte din monede au ajuns în colecțiile Institutului de arheologie din București, parte în colecțiile Muzeului raional din Tg. Ocna, pe cale de înființare. Inedit.

10. *Bivolțița* (r. Oleni, reg. București). Tezaur de monede din Dyrrachium, descoperit în anul 1926. Una ajunge la Institutul de arheologie. Datorită informațiilor primite de la I. Spiru din Alexandria și în urma deplasării pe teren a lui C. Preda, s-a putut stabili că în acest punct s-a descoperit un tezaur de monede antice, format în parte din drahme ale orașului Dyrrachium; se pare că alături de ele au fost și denari romani din timpul republicii ³.

b) *Thasos* și *Macedonia Prima*

11. *Berceni* (com. Bolintin-Deal, r. Domnești, reg. București). Pe izlazul satului Berceni s-a descoperit în cursul anului 1956 un tezaur de monede antice. Din această descoperire au putut fi recuperate deocamdată două tetradrahme thasiene barbarizate, în urma cercetărilor întreprinse la fața locului de către Teodorescu Floricel, absolvent al Facultății de istorie din București. Tezaurul monetar pare să fi fost descoperit într-o așezare dacică. Cele două monede au fost donate Institutului de arheologie din București. Informație Teodorescu Floricel, noiembrie 1957.

12. *Căprioru* (com. Tătărani, r. Tirgoviște, reg. Ploiești). Pe teritoriul satului Căprioru și anume pe dealul Moșneagului, la punctul « Siminoc », s-a descoperit un tezaur de monede antice. Cea mai mare parte din ele (98 bucăți) au fost emise de Macedonia Prima, iar trei bucăți de orașul Thasos. Din monedele descoperite, patru piese au ajuns la Institutul de arheologie din București, iar 97 la Muzeul raional din Tirgoviște ⁴.

13. *Ciuperceni* (com. Cosmești, r. Videle, reg. București). Pe teritoriul acestei localități s-a descoperit în ultimii ani o tetradrahmă thasiană ⁵.

¹ C. Preda, *Descoperiri monetare în raionul Buzău, loc. cit.*, p. 483—484.

² B. Mitrea, *Monedele orașelor Dyrrachium și Apollonia, în Moldova. Tezaurul de la Viișoara, r. Tg. Ocna, SCN, II, 1958, p. 27—94.*

³ Informații C. Preda.

⁴ C. Preda, *Pe marginea unor decoperiri monetare recente, SCN, II, 1958, p. 409—413.*

⁵ Idem, *Noi descoperiri monetare, loc. cit.*, p. 486.

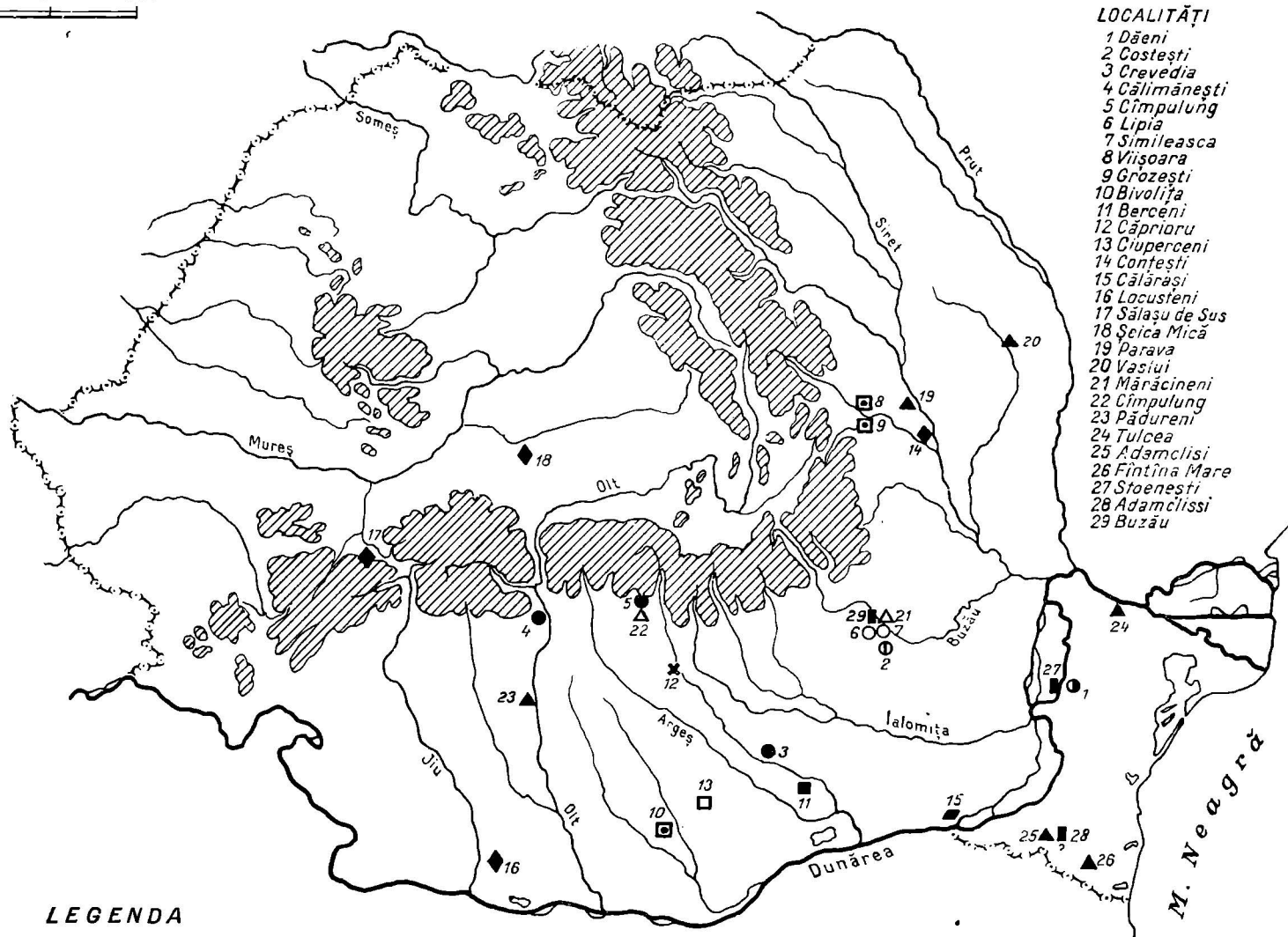

Fig. 1. — Harta Republicii Populare Romine cu localitățile unde s-au făcut descoperirile monetare menționate în această dare de seamă.

20. *Vaslui*. Cabinetul numismatic al Academiei R.P.R. a cumpărat în anul 1956 42 monede dintr-un tezaur de denari romani din timpul imperiului, descoperit undeva pe teritoriul fostului județ Vaslui. Monedele achiziționate se înșiruie de la Otho și pînă la Caracalla. Inv. 1198. Alte amănunte lipsesc.

21. *Mărcăneni* (*r. Buzău, reg. Ploiești*). La Muzeul raional din Buzău au ajuns 10 monede de bronz din epoca imperială romană, despre care se susține că ar fi fost strînse de copiii de școală din satul Mărcăneni. Printre aceste monede se semnalează cîteva exemplare din epoca constantiniană¹.

22. *Cîmpulung* (*r. Muscel, reg. Pitești*). Cabinetul numismatic al Academiei R.P.R. a cumpărat de la Lucia Șapcaliu din Cîmpulung-Muscel un număr de 20 monede romane imperiale de bronz ce ar fi fost găsite în împrejurimile orașului. Monedele se datează în secolele III și IV și au fost emise parte de orașul Pautalia, sub Caracalla, parte de Niceea, sub Sever Alexandru. Inv. 1263. Lipsesc amănunte și confirmarea este de așteptat de la descoperiri sigure.

23. *Pădurețu* (*r. Băbeni-Bistrița, reg. Pitești*). Un mare tezaur de monede romane, în număr de circa 3000, a fost găsit în anul 1955 în apropierea satului Pădurețu, com. Frîncești. O mare parte din aceste monede au fost achiziționate de muzeele din Sibiu, Rîmnicu-Vîlcea și Pitești. Din punct de vedere cronologic, monedele se eșalonează din timpul domniei lui Galba pînă la Elagabal².

24. *Tulcea* (*reg. Constanța*). Cabinetul numismatic al Academiei R.P.R. a achiziționat în anul 1957 un tezaur format din 72 denari romani, parte din timpul republicii parte de la primii împărați pînă la Domițian inclusiv. Ca loc de descoperire se indică Tulcea. Inv. 1404. Lipsesc alte precizări și cercetări pe teren.

25. *Adamclissi* (*reg. Constanța*). În colecțiile Cabinetului numismatic al Academiei R.P.R. a intrat prin cumpărare un tezaur format din 118 monede romane de bronz din secolul al IV-lea e.n., despre care se pretinde că ar fi fost găsit în împrejurimile comunei Adamclissi. Inv. nr. 1315. Lipsesc alte amănunte și cercetări pe teren.

26. *Fîntîna Mare* (*r. Negru-Vodă, reg. Constanța*). Cabinetul numismatic al aceleiași instituții a achiziționat un tezaur de monede romane de bronz din secolul al IV-lea, în număr de 158. Ca loc de descoperire se indică Fîntîna Mare (Bașpunar). Informația n-a fost verificată pe teren. Inv. 1314.

VI. TEZAURE DE MONEDE BIZANTINE

27. *Stoenești* (*comuna Dăeni, r. Hîrșova, reg. Constanța*). Pe teritoriul acestui sat, aflător în Balta Brăilei, în zona inundabilă a Dunării, s-a descoperit în primăvara anului 1957 un număr de 22 monede bizantine de aur. Toate piesele amintite mai sus au fost emise în timpul domniei împăratului bizantin Ioan al II-lea Comnenul (1118—1143). Importantul tezaur monetar a ajuns la Institutul de arheologie grație sprijinului acordat de organele Ministerului afacerilor interne. Pregătim un studiu asupra acestei descoperiri.

28. *Adamclissi* (*reg. Constanța*). În colecțiile Cabinetului numismatic al Academiei R.P.R. au intrat prin cumpărare un număr de 53 monede bizantine de bronz, despre care vînzătorul pretinde că au fost găsite în împrejurimile localității Adamclissi. Inv. 1316. Alte amănunte și cercetări pe teren lipsesc.

¹ C. Preda, *Descoperiri monetare în raionul Buzău, loc. cit.*, p. 485.

² Idem, *Alte descoperiri monetare, loc. cit.*, p. 487.

29. *Buzău*. În colecțiile Muzeului raional din Buzău se află un lot de nouă monede bizantine de bronz: șase de la Isac II Angelul (1185—1195) și trei de la Alexius III (1195—1203). Despre aceste monede se afirmă că au făcut parte dintr-un depozit mai mare ce s-ar fi descoperit pe teritoriul orașului Buzău la o dată și în împrejurări ce ne rămân necunoscute. Dăm informația cu toată rezerva¹.

B. Mitrea

COMUNICĂRILE INSTITUTULUI DE ARHEOLOGIE ÎN ULTIMUL TRIMESTRU AL ANULUI 1956 ȘI ÎN CURSUL ANULUI 1957

Comunleări în ședințe plenare

- 1 martie 1957. Ion Vlăduțiu, *Dare de seamă asupra consfățuirii unionale a etnografilor de la Leningrad* (14—22 mai 1956).
29 martie 1957. Ion Nestor, *Suceava, în lumina cercetărilor arheologice*.

Comunleările Secției orînduirii comunel primitive

- 30 ianuarie 1957. Seb. Morintz, *Un nou grup hallstattian în Moldova (cimitirul de la Birsești-Vrancea)*.
4 martie 1957. Eugen Comșa, *Cîteva date despre etapele timpurii ale culturii Tripolie-Cucuteni-Ariuşd, din sud-vestul U.R.S.S.*
8 martie 1957. Irina Casan-Franga, *Stadiul cunoștințelor noastre despre cupele „deliene” în general, cu specială privire asupra cupelor deliene „getice”*.
25 mai 1957. Gh. Bichir, *Date noi asupra mormintelor cu ocră din Oltenia*.
D. Berciu, *Scurtă comunicare asupra neoliticului preceramic din Tesalia*.
27 noiembrie 1957. Eugen Comșa, *Cîteva date despre ritul funerar al purtătorilor culturii Boian*.

Comunleările Secției orînduirii seluvagiste

- 9 noiembrie 1956. Th. Sauciuc Săveanu, *Inscripția lui Ariston, fiul lui Ariston, din Callatis*.
14 decembrie 1956. Iorgu Stoian, *Note de epigrafie tomitană: despre eponimatul cetății Tomis*.
8 februarie 1957. Exspectatus Bujor, *Cîteva observații cu privire la ceramica elenistică din cimitirul geto-dac de la Murighiol*.
8 martie 1957. Victoria Eftimie, *Cîteva tipuri de amfore elenistice rhodiene*.
27 martie 1957. Gr. Florescu, *Principiile arheologiei greco-romane*.
26 aprilie 1957. Suzana Dimitriu și Maria Coja, *Ceramica arhaică de la Histria, în legătură cu problema începuturilor orașului*.
10 mai 1957. St. Constantinescu, *Paza romană la Dunărea de Jos, în sec. I e.n.*

¹ C. Preda, *Descoperiri monetare în raionul Buzău*, loc. cit., p. 485.